

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av långhuset i Forssa kyrka, Strängnäs stift - komplettering

Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av långhuset i Forssa kyrka, Strängnäs stift - komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:71). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

14 februari 2019

15 augusti 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2019:18 & 71

Hans Linderson

**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV LÅNGHUSET I FORSSA KYRKA,
STRÄNGNÄS STIFT – KOMPLETTERING***

Uppdragsgivare: Daniel Eriksson, Bygg & Hantverk i Karlskoga AB, Valåsen 308, 691 94, Karlskoga, info@lobergsfalla.com

Område: SO Flen **Prov nr:** 72767-72771 72794-72796* **Antal Borrprov:** 5+3*

Dendrokronologiskt objekt: Sprätthuggna 72767-72769 ej sprätthuggna 72770-72771&72794-72796*

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; Y rem=yttre I rem=inre hb=högbenk Takstolsnr fr V i LH N=norrside	Träd- slag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta års- ring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Kommentarer (mer vågad datering inom parentes)
72767	1; y rem 5/6 S	Tall	106; 1	Sp 10 ej W	1280	1325-1355	
72768	2; I rem11/12 N	Tall	144; 1	Sp 68 W	1337	V 1337/38	
72769	3; y rem5/6N	Tall	51;1	Ej Sp	(1212)	Ej säker	(E 1272)
72770	4; hb 5 S	Gran	66	W, B enl fältnot	1501	X-1	V 1501/02
72771	5; hb 13 N	Gran	76	B	1502	X	V 1502/03
72794*	6; hb 4 S	Tall	70;1	Sp 28? W?	1500	1500-1532	(1500-1502)
72795*	7; stickbj15 S	Tall	67	Sp 40 W	1502	V 1502/03	
72796*	8;rem2/3 ö	Tall	151;1	Sp 58 W	1515	V 1515/16	

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Virket från två av de provtagna remmstyckena är om de är avverkade samtidigt fällda **vinterhalvåret 1337/38**. Prov 1 och 2 korsdateras dåligt vilket kan bero på att virket är kommet från skilda områden men det är möjligt att trädet, prov 1 som är mer svårdatat, bara har stått lite udda. Proveniensen är svårbestämd, nordöstra Götaland till sydöstra Svealand.

Högbenen är av **granvirke** och korsdateras väl med varandra så att vi vet att de är avverkade vid två intill-liggande vintersäsonger. Troligtvis är det senast avverkade trädet fälld vinterhalvåret 1502/03 men detta är inte helt säkert. Granprover behöver vanligtvis dubbelt så stor uppsättning prover jämfört med prover av tall om antalet årsringar är lika (rapport 14 feb 2019).

De kompletterande proverna 6 och 7 är av furuträd och dateras till **vinterhalvåret 1502/03** om de är avverkade samtidigt. De korsdateras dåligt mot granproverna 4 och 5 därför har jag valt att behålla den ”mer vågade dateringen” på dessa. Enligt Daniel Eriksson bör de vara samtida, vilket här har tydliggjorts. Tallens 1500-talsvirke har en lokal proveniens, Skeppsbron i Stockholm daterar bäst.

Vapenhusets remstycke, prov 8, är avverkad **vinterhalvåret 1515/16**

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891